

I.2. ESTAT ESPANYOL

per Joan Ramon SOLÉ I DURANY

Destaquem en primer lloc l'Ordre 35/1987, de 17 de juny (BOE núm. 146, del 19) del Ministeri de Defensa, per la qual es regula l'ús de les llengües oficials de les Comunitats Autònomes a l'Administració Militar. Tot i que les declaracions de persones acostades al Govern espanyol, i fins i tot una circular del Capità General de Catalunya, admetien la possibilitat d'adreçar-se als militars en les llengües oficials diferents del castellà, cal valorar positivament l'aparició d'aquesta Ordre que, com diu la seva exposició de motius, vol regular l'ús de les distintes llengües pròpies de les Comunitats Autònomes en les relacions entre:

- els particulars,
- les Corporacions públiques,
- les Institucions d'autogovern i l'Administració Militar.

L'Ordre comença fent respectar els noms de fonts i els topònims en les llengües diferents del castellà, fins —en el cas dels noms propis— acceptant el predomini de la voluntat de l'interessat quan encara no ha substituït el nom en castellà al Registre Civil.

Més endavant es reconeix la validesa i eficàcia dels escrits, documents i certificacions adreçats a l'Administració Militar redactats en la llengua oficial i pròpia de la Comunitat Autònoma. Tan sols s'estableix una imposició en el cas de les relacions orals, en què l'Administració Militar pot demanar que es faci la consulta per escrit «excepcionalment i atès el grau de dificultat». Amb això es manté la possibilitat que el particular no renunciï als seus drets lingüístics si no ho desitja.

Finalment l'Ordre recorda el que disposa l'article 187 de les Ordenances de les Forces Armades, que imposa als seus *components* l'ús del castellà en els actes i les relacions *de servei*.

Ultra la valoració positiva que ja hem apuntat, cal remarcar altres aspectes de l'Ordre com per exemple els apel·latius de «llengua oficial i pròpia» (v. art. 2) per referir-se a les llengües diferents del castellà, que contrasten amb l'apel·latiu de «llengua cooficial» que li dona el Tribunal Constitucional i, amb excepcions, el Govern de l'Estat en d'altres disposicions. Cal valorar també positivament que l'Ordre 35/1987 té en consideració el fet que diferents Comunitats Autònomes tinguin la mateixa llengua pròpia diferent de l'oficial de l'Estat. Potser el fet més remarcable és, encara, la prohibició en tot cas a l'Administració militar que demani a qui s'hi relaciona traducció castellana dels documents, fins i tot en el cas que aquests vagin adreçats directament a organismes d'abast estatal, amb l'únic requi-

sit que aquests documents siguin presentats dins el territori de la Comunitat Autònoma pels sistemes previstos a l'article 66 de la Llei de Procediment Administratiu. L'Ordre estableix que, si cal cap traducció, aquesta es faci d'ofici. La disposició que ressenyem, doncs, reconeix una certa extra-territorialitat de les llengües diferents del castellà, coherent amb el fet que els organismes estatals que estenen la seva jurisdicció a les Comunitats Autònomes que tenen alguna d'aquestes llengües han de continuar respectant els drets lingüístics dels ciutadans de la mateixa manera que en el cas que accessin dintre del territori autonòmic.

Registres públics de dependència estatal

Remarquem en aquest àmbit la importància del Reial Decret 628/1987, de 8 de maig (BOE núm. 116, del 15), pel qual es modifiquen l'article 86 i un altre del Reglament del Registre Civil. En virtut de la nova redacció de l'article 86, es prohibeix que els funcionaris demanin cap traducció als interessats, dels documents que presentin al Registre civil en la llengua oficial pròpia de la Comunitat autònoma.

Malauradament, en la Instrucció de 5 de febrer de 1987 (BOE núm. 38, del 13) de la Direcció General dels Registres i del Notariat, sobre publicitat en els Registres de la Propietat, es perd una oportunitat d'ordenar el respecte dels drets lingüístics als peticionaris d'aquesta publicitat.

Etiquetatge i documentació

La incorporació d'Espanya a les Comunitats europees fa que algunes disposicions relatives a les llengües prevegin l'ús lliure de les comunitàries en certs casos. Així, la Circular núm. 954, de 15 de gener de 1987 (BOE núm. 21, del 24), de la Direcció General de Duanes i Impostos Especials, sobre taxa de corresponsabilitat de cereals, diu el següent:

«3.2.4. Formalitats a acomplir en la importació de cereals en gra provinents de la CEE, excepte Portugal.

»Quan el document que estableix el caràcter comunitari de la mercaderia, presentat en ocasió d'una importació de cereals en gra, porti, *en una de les llengües oficials de la Comunitat*, una de les mencions previstes a l'apartat 3.2.1 anterior (aquest apartat inclou els documents justificatius a unir a la declaració duanera d'exportació per obtenir l'exoneració de la taxa de corresponsabilitat), aquesta menció ha d'assenyalar-se en la declaració d'importació i serà legalitzada amb el segell de l'oficina de duanes d'importació.»

Com a conseqüència d'aquesta diguem-ne liberalització lingüística, la normativa sembla no gosar proscriure les llengües diferents del castellà²

Observem la redacció de l'article 13 del Reial Decret 418/1987, de 20 de febrer (BOE núm. 75, de 28 de març), sobre les substàncies i productes que intervenen en l'alimentació dels animals: «Per a la tramesa a d'altres Estats membres de la CEE, les etiquetes i la documentació corresponent estaran redactades com a mínim en una de les llengües oficials del país destinatari. La tramesa a Espanya per part d'altres Estats membres comportarà que les indicacions que figurin en les etiquetes o documents estiguin escrits (*sic*) en llengua oficial (*sic*) de l'Estat espanyol (...)». També en aquest sentit, observem com les Ordres d'11 de febrer de 1987 (BOE núm. 44, del 20), per les quals es modifiquen les normes generals de qualitat de la llet condensada, la llet esterilitzada, la llet concentrada, la llet en pols, la llet evaporada, la llet UHT, la llet pasteuritzada i les conserves vegetals, no prescriuen l'ús forçós del castellà, com fan d'altres normes anàlogues.

En d'altres casos el legislador no es resisteix, almenys, a recomanar l'ús del castellà. Així, l'apartat quart de l'Ordre de 12 de març de 1987 (BOE núm. 72, del 25), per la qual s'estableixen per a les Illes Canàries les normes fitosanitàries relatives a la importació, exportació i trànsit de vegetals i productes vegetals, diu el següent: «(...) Els certificats fitosanitaris hauran de ser redactats en qualsevol idioma de la Comunitat Econòmica Europea i preferentment en castellà, i es consideraran invalidats si presenten esmenes o ratllades.»

Trobem encara d'altres casos d'imposició pura i simple de l'ús del castellà. En aquest sentit, la Resolució de 20 de març de 1987 (BOE núm. 75, del 28), de la Sots-secretaria del Ministeri de Sanitat i Consum, per la qual s'estableix el procediment i la documentació necessària per a obtenir l'autorització dels reactius per a realitzar proves de detecció de marcadors d'infecció per virus humans de la família retroviridae, entre elles les proves de detecció d'anticossos enfront els virus associats a la Síndrome d'Immunodeficiència Adquirida (SIDA) i les de detecció d'antigens corresponents a ells, estableix, en el seu apartat segon, que «Les empreses que desitgin de comercialitzar aquests reactius hauran de presentar pel Registre General del Ministeri de Sanitat i Consum la documentació següent per duplicat: (...) e) Els textos del material de condicionament, incloses les instruccions per a ús, hauran d'estar redactats en la llengua oficial de l'Estat i inclouran de manera clara i visible el número de registre de la Direcció General de Farmàcia i Productes Sanitaris».

Ensenyament i universitaris

És lamentable la gratuïta imposició del castellà que practica el Ministeri respectiu en les disposicions següents. El Reial Decret 86/1987, de 16 de gener (BOE núm. 20, del 23), pel qual es regulen les condicions d'homologació de títols estrangers d'educació superior, i l'Ordre de 9 de febrer

(BOE núm. 38, del 13) que el desplega, diuen el següent. Article 15.2 del Reial Decret: «La sol·licitud (d'homologació) s'acompanyarà en tot cas d'una memòria explicativa de la tesi realitzada, redactada en castellà, i també d'un exemplar d'aquesta, amb indicació dels membres que integraren el jurat de tesi i la qualificació obtinguda. El Ministeri d'Educació i Ciència podrà requerir, si s'escau, la traducció de la tesi al castellà.» L'Ordre esmentada diu el següent: «Tercer. — Quan es tracti de sol·licituds d'homologació dels títols de Doctor, s'hauran d'acompanyar també els documents següents: a) Memòria explicativa de la tesi realitzada, redactada en castellà, i també un exemplar d'aquesta, amb indicació dels membres que van compondre el jurat de la tesi i la qualificació obtinguda. (...) Cinquè. — Els documents expedits a l'estranger hauran d'ajustar-se als requisits següents: (...) b) Els documents hauran d'anar acompanyats, si s'escau, de la seva corresponent traducció oficial al castellà.»

D'altra banda, el mateix ministeri continua insistint en l'afegit «modalitat balear» quan es tracta de referir-se al cossos docents d'ensenyament del català a les Illes Balears. Un exemple n'és l'Ordre de 23 de gener de 1987 (BOE núm. 38, de 13 de febrer), per la qual es refonen els qüestionaris vigents de les proves selectives per a l'ingrés en el Cos de Professors Agregats de Batxillerat. En el qüestionari annex intitulat «Llengua i literatura catalanes. Modalitat balear» trobem unes matèries que podrien integrar qual-sevol altre qüestionari adreçat a la resta de «modalitats» de la llengua. Mentre amb l'andalús no s'han tret aquestes nefastes conseqüències separadores de la seva al·lusió a la Llei Orgànica 6/1981, la pertinença de les modalitats balears a la llengua comuna, que proclama la Llei Orgànica 2/1983 (v. totes dues a les *Notes* del núm. 2), continua essent ignorada per l'infant Ministeri.

Esmementem encara, pel que fa a aquest organisme, l'Ordre de 26 de maig de 1987 (BOE núm. 131, de 2 de juny), per la qual es regula l'autorització i desenvolupament d'ensenyaments experimentals d'un segon idioma estranger amb caràcter optatiu en els Centres de Batxillerat. L'exposició de motius justifica l'aparició de la norma per la incorporació a les Comunitats europees.

Funció pública en diverses comunitats autònomes

Com a conseqüència de l'article 31 de la Llei 30/1984, de 2 d'agost, de mesures per a la reforma de la Funció Pública, que recull com a norma bàsica els tipus de les faltes molt greus i, dintre d'elles, la prohibició de discriminació per raó de llengua, és remarcable constatar que, com és preceptiu, anem trobant aquest motiu de falta tant a les lleis corresponents a comunitats autònomes amb doble oficialitat com no. Així, entre aquelles podem recordar la Llei catalana 17/1985, referenciada a la *Crònica* del nú-

mero 7, o remetre a la recent Llei Foral 1/1987 referenciada a la *Crònica* de Navarra. Entre aquestes, podem citar la Llei 3/1986, de 19 de març (reproduïda al BOE núm. 169, de 16 de juliol), de la Funció Pública de la Regió de Múrcia, la Llei 4/1986, de 7 de juliol (reproduïda al BOE núm. 222, de 16 de setembre), de la Funció Pública de la Diputació Regional le Cantàbria (article 66), la Llei 2/1986, de 23 de maig (reproduïda al BOE núm. 107, de 5 de maig de 1987), de la Funció Pública d'Extremadura (article 83), i la Llei 2/1987, de 30 de març (reproduïda al BOE núm. 118, de 18 de maig), de la Funció Pública Canària (article 58).

Textos internacionals i accions cap a l'exterior de l'Estat

El BOE núm. 23, de 27 de gener de 1987, publica la Resolució MEPC 21 (22) per la qual es recullen les esmenes aprovades el 5 de desembre de 1985, al Protocol de 1978 relatiu al Conveni Internacional per a prevenir la contaminació pels vaixells, 1973, i al seu annex (publicat al BOE de 18 d'octubre de 1984). La regla 11, apartat 4, diu que «El certificat internacional de prevenció de la contaminació per al transport de substàncies nocives líquides a doll es redactarà en un idioma oficial del país que l'expedeixi (...). Si l'idioma utilitzat no és el francès ni l'anglès, el text anirà acompanyat d'una traducció a un d'aquests idiomes».

El BOE núm. 70, de 23 de març de 1987, publica esmenes al Conveni duaner relatiu al transport internacional de mercaderies a l'empara dels quaderns TIR (Conveni TIR), fet a Ginebra el 14 de novembre de 1975. En l'annex 1 de l'esmena 7 es modifica el punt 2, sobre l'idioma, de les disposicions generals de les Normes per a la utilització del quadern TIR. La norma prescriu l'ús del francès amb caràcter general, i juntament amb l'anglès en alguns casos. L'ús d'altres llengües oficials de les Nacions Unides és permès en alguns casos determinats.

Esmetem només de passada l'article 28 de l'Instrument d'Adhesió (BOE núm. 108, de 6 de maig de 1987) d'Espanya al Conveni relatiu al Transport de Passatgers i els seus Equipatges per Mar, fet a Atenes el 13 de desembre de 1974, que es refereix a les versions del Conveni, i la Resolució de 15 d'abril de 1987 (BOE núm. 94, del 20), per la qual s'anuncia la celebració d'un curs intensiu de formació d'Intèrprets de conferència de la Comissió de les Comunitats Europees.

Finalment, convé citar el Reial Decret 564/1987, de 15 d'abril (BOE núm. 102, del 29), pel qual es regula l'acció educativa a l'exterior. Segons l'article segon, «L'Estat espanyol, d'acord amb el que preveu aquest Reial Decret, desenvoluparà programes d'acció educativa que permetin d'atendre les necessitats de la població espanyola a l'exterior, respondre a les demandes de la població no espanyola i contribuir a la projecció exterior de la *llengua i la cultura espanyoles* (...)». Segons l'article tercer, doncs, l'acció

educativa espanyola a l'exterior inclourà, entre d'altres, la promoció i l'organització d'ensenyaments de llengua i cultura espanyoles adreçades a alumnes espanyols escolaritzats en sistemes educatius dels països on resideixen, i també a ciutadans amb nacionalitat diferent de l'espanyola. Aquests ensenyaments es duran a terme en centres d'ensenyament estrangers, en futures «Aules de llengua i cultura espanyoles», i també en Institucions de tota mena que organitzin «ensenyances d'espanyol per a estrangers conduents a l'obtenció de diplomes de llengua espanyola expedits pel Ministeri d'Educació i Ciència» (article quart). L'article cinquè deixa clar que l'acció educativa a l'exterior s'integra en el marc més ampli de la promoció i la difusió de la cultura i de la llengua espanyoles. Al llarg de l'articulat es continua fent repetides referències a la llengua i la cultura espanyoles. Remarquem que es preveu que l'Administració espanyola crearà una agrupació de les esmentades aules de llengua i cultura espanyoles i expedirà un certificat de llengua i cultura espanyoles. Com veiem, la promoció i la difusió cultural de l'Estat espanyol no té en compte, en aquest cas, la pluralitat cultural i lingüística de l'Estat reconegudes i emparades per la Constitució.

Altres àmbits

En la *Crònica* anterior ja vam esmentar la correcció d'errades del Reial Decret 2568/1986, de 28 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament d'Organització, Funcionament i Règim Jurídic de les Entitats Locals, en què es modificaven els articles 86 i 110 que afectaven la llengua. Remarquem que la nova redacció atribueix la decisió sobre l'ús del castellà o de la llengua pròpia, si s'escau, «a la legislació aplicable i als acords adoptats al respecte per la Corporació corresponent». Tant la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya (art. 7.3; reproduïda al núm. 1 d'aquesta Revista), com la Llei 8/1987 Municipal i de Règim Local de Catalunya (v. l'art. 5 a la *Crònica* de Catalunya) deixen llibertat d'ús de les dues llengües oficials, i la primera atribueix a les Entitats locals la competència per a reglamentar l'ús lingüístic de l'Ajuntament. És per tot això que, perquè quedi clar que els articles del reglament estatal esmentat són subordinats a la legislació de la Generalitat i als reglaments locals, convé esmentar la Resolució de 27 de gener de 1987 (BOE núm. 24, del 28) de la Direcció General d'Administració Local, sobre posició ordinamental del Reial Decret 2568/1986 esmentat i la seva aplicabilitat en les Entitats que, d'acord amb el que disposa la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les Bases del Règim Local, disposin de Reglament Orgànic propi de l'Entitat. Efectivament, aquesta resolució reconeix la prevalença o aplicació preferent del Reglament orgànic adoptat per cada Corporació sobre qualsevol norma legal o reglamentària de la Comunitat Autònoma (o si manca, de l'Estat) que pugui contenir una regulació relativa als aspectes organitzatius i de funcionament intern de les

Entitats Locals, bo i operant, doncs, en aquestes matèries, com a límit únic, els preceptes organitzatius i funcionals de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, de Bases del Règim Local. No obstant això, pel que fa a la llengua s'ha de tenir en compte la competència autonòmica reconeguda pel fonament jurídic cinquè de la sentència del Tribunal Constitucional 82/1986, de 26 de juny (v. la *Crònica* del núm. 7), que reconeix que la Comunitat Autònoma podria dictar normes lingüístiques relatives a l'organització i funcionament de l'Administració local, com a complement de la competència estatutària de regulació de l'abast de la doble oficialitat.

Troblem una anecdòtica referència a les llengües en la Resolució de 30 de desembre de 1986 (BOE núm. 21, de 24 de gener de 1987) de l'Institut Nacional d'Estadística, per la qual es dicten instruccions tècniques als Ajuntaments sobre la gestió del Padró Municipal d'Habitants i sobre la seva rectificació anual. En el darrer paràgraf de l'apartat 3 s'especifica que «Les partícules de, del, de la, dels, de les, al començament del primer o segon cognom es traslladaran al final d'aquests (separant-les amb un blanc si el fitxer està mecanitzat). Per contra, les partícules que provinquin de llengües no castellanes (per exemple, da, do, von) es mantindran en les posicions que ocupin, sense traslladar-les al final». Aquesta equiparació de les llengües no castellanes a les estrangeres mostra, encara que sigui en petits detalls, la poca consideració que tenen per a algunes autoritats com a llengües plenament pròpies del conjunt de l'Estat.

També anecdòtica, però que demostra el respecte de l'oficialitat del català a les Valls d'Andorra pel que fa als timbres postals, és l'Ordre de 25 de març de 1987 (BOE núm. 73, de l'endemà) sobre emissió i posada en circulació de dues sèries de segells de Correus per a ús dels Serveis Postals espanyols en el Principat d'Andorra, amb les denominacions de «*Encuentro de Copríncipes*» i «Europa CEPT», on malgrat l'epígraf de l'Ordre, l'article 2 diu: «El tema escollit és l'escut del Principat, que es completa en l'emissió del Despatx del Correu Espanyol a Andorra, amb el text en català "Trobada de Coprínceps"/"26 setembre 1986", a la part superior, i les llegendes "Principat d'Andorra", "Correus" i el valor facial a la inferior.»

A l'Ordre de 25 de març de 1987 (BOE núm. 78, de l'1 d'abril), per la qual es regula l'Agència Espanyola de l'ISBN (Sistema Internacional de Numeració de Llibres), trobem referències a les llengües espanyoles a l'apartat segon, quan es diu que correspon a l'Agència Espanyola de l'ISBN d'assignar el codi d'identificació ISBN a cada llibre editat en qualsevol de les llengües espanyoles, de promoure un sistema de consultes a la base de dades ISBN per convertir-la en un instrument eficaç per a la difusió i la comercialització dels llibres editats en qualsevol de les llengües espanyoles i de vetllar per la més adequada i eficaç prestació de serveis als diversos agents del sector del llibre, entre d'altres funcions i objectius.

La Llei 7/1987, de 29 de maig (BOE núm. 131, de 2 de juny), de Taxes Consulars, fa referència a les taxes per traducció i per expedició de

documents sense referir-se a la llengua a la qual es tradueix o amb què s'expedirà el document. No hi hauria res a dir si no fos perquè en l'apartat IV de l'article cinquè, dintre dels actes d'administració i de cancel·leria, en el punt A) es preveuen els següents: «Les traduccions simples de documents públics o oficials fetes a la Cancelleria: a) D'un idioma estranger a l'espanyol (...). b) De l'espanyol a un idioma estranger (...).» A part la denominació inconstitucional que s'usa per referir-se a la llengua oficial de l'Estat, ens preguntem que passarà si cap ciutadà gosa exercir els drets lingüístics reconeguts per la legislació, o cap funcionari fa ús de la llengua pròpia del territori, i demana una traducció d'aquesta o a aquesta llengua oficial.

En la *Crònica* anterior fèiem referència al Reial Decret 2224/1986, de 24 d'octubre (per error, va sortir amb el número 224), pel qual es modificava parcialment el Reial Decret 1732/1985, de 24 de setembre, regulador de les condicions dels locals i les característiques oficials dels elements materials a utilitzar en els processos electorals. Novament aquests Reials Decrets han sofert modificacions que afecten la doble oficialitat lingüística, però en aquest cas considerem que la reforma ha estat inútil, des del punt de vista dels drets lingüístics, i —tal com ja ens queixàvem en la *Crònica* anterior— insuficient. És inútil perquè la nova modificació introdueix una referència explícita a l'ús del bilingüisme, en la documentació que es preveu que ho sigui, també a les zones bascoparlants establertes per la Llei Foral de Navarra 18/1986, de 15 de desembre (v. a l'apartat 7 d'aquestes *Cròniques*). Atès que en aquestes zones es reconeix la doble oficialitat lingüística, i per tant ja queden emparades pel text del Reial Decret 2224/1986, la seva referència expressa és inútil. Més útil hauria estat una al·lusió explícita a les zones que tenen un règim anomenat mixt segons la Llei Foral esmentada. També la reforma es manifesta incompleta, no sols pels motius de tractament de què ens queixàvem en el número anterior, sinó perquè confirma que la documentació no destinada als electors ha de ser únicament en castellà en preveure nova documentació d'aquest tipus.

I.3. País Basc

per Iñaki AGIRREAZKUENAGA i Edorta COBREROS

Departament de Dret Administratiu de la Facultat de Dret
de la Universitat del País Basc

Como en anteriores ocasiones, en esta Crónica vamos a relatar, resumidamente, las novedades normativas publicadas durante los nueve primeros meses de 1987.